

## Μελέτη περίπτωσης

Παρακαλώ καταγράψτε μία περίπτωση χαρακτηριστικά για τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζετε ή αντιμετωπίσατε τα ζητήματα ένταξης παιδιών μεταναστών στα σχολεία πρωτοβάθμιας ή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στις στρατηγικές της άτυπης εκπαίδευσης.

## Στοιχεία διδάσκοντος/διδάσκουσας

Όνομα	ΚΑΛΟΜΕΝΙΔΟΥ ΟΛΓΑ
Φωτογραφία διδάσκοντος/διδάσκουσα ς (Προαιρετικό)	<i>Παρακαλώ συμπεριλάβετε μια ηλεκτρονική φωτογραφία του διδάσκοντος/διδάσκουσας</i>
Email	olgak@sch.gr
Χώρα	🌐 Ελλάδα
Μάθημα διδασκαλίας	ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ
Χρόνια προϋπηρεσίας	19

## Στοιχεία σχολείου

Όνομα σχολείου	2ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ – ΔΥΕΠ ΔΕΡΒΕΝΙ ΔΙΟΝ ΕΛΠΙΔΑ
Βαθμίδα σχολείου	<input type="checkbox"/> Πρωτοβάθμια εκπαίδευση <input checked="" type="checkbox"/> Δευτεροβάθμια εκπαίδευση <input type="checkbox"/> Επαγγελματικό σχολείο
Χώρα	🌐 Ελλάδα
Πόλη	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
Web site	

## Τίτλος της μελέτης περίπτωσης

Η ΤΕΧΝΗ ΚΙ Ο ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ, ΒΟΗΘΟΙ ΣΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ
---

## Υπόβαθρο και πλαίσιο

Παρακαλώ συγκεντρώστε πληροφορίες που σχετίζονται με:

- Περιγραφή του σχολείου (αριθμός μαθητών, μαθητικές εγκαταστάσεις, κλπ)
- Κοινωνικό πλαίσιο της περιοχής που βρίσκεται το σχολείο
- Ποσοστό μεταναστών μαθητών στο σχολείο
- Ποσοστό μεταναστών μαθητών στην τάξη

*Παρακαλώ, φροντίστε η έκταση αυτής της παραγράφου να είναι 300-500 λέξεις*

Το σχολείο είναι ΔΥΕΠ, σχολείο δηλαδή που λειτουργεί σε απογευματινή ζώνη μόνο για παιδιά προσφύγων που ζουν σε Κέντρα Φιλοξενίας. Πρόκειται για ένα θεσμό, που ξεκίνησε για πρώτη φορά το σχολικό έτος 2016-2017. Επειδή ο προσφυγικός πληθυσμός είναι εξαιρετικά ασταθής, πράγμα που δυσκολεύει πολύ τον προγραμματισμό στην εκπαίδευση, κρίθηκε χρήσιμη η δημιουργία αυτού του νέου τύπου σχολείων. Τα παιδιά που διαμένουν σε διαμερίσματα ωστόσο, μπορούν να ενταχθούν στην τυπική εκπαίδευση, σύμφωνα με την ηλικία τους. Τα παιδιά που φοιτούν στις ΔΥΕΠ, δεν έρχονται σε επαφή με τα υπόλοιπα παιδιά του πρωινού κύκλου. Στη ΔΥΕΠ του Δημοτικού φοίτησαν συνολικά 50 παιδιά σε διάφορες χρονικές στιγμές. Η προσέλευση ήταν πολύ μεγάλη. Αυτή τη στιγμή υπάρχουν εγγεγραμμένοι 24 μαθητές. Η προσέλευση είναι μειωμένη λόγω Ραμαζανιού κι έχουμε περίπου 14 παιδιά καθημερινά. Στο γυμνάσιο φοίτησαν 25 μαθητές. Τελευταία είναι εγγεγραμμένοι 10 και προσέρχονται μόνο 5. Η φοίτηση στο Γυμνάσιο είχε πολύ μεγαλύτερες δυσκολίες απ' ότι στο Δημοτικό και χρειάστηκε να πείσω τους μαθητές να έρχονται στο σχολείο σε πολλές περιπτώσεις. Στο δημοτικό σχολείο ωστόσο οι μαθητές των ολόημερου σχολείου έπαιζαν με τους μαθητές των ΔΥΕΠ ποδόσφαιρο ή άλλα παιχνίδια, με πρωτοβουλία των γυμναστών. Επίσης μπορεί να έπαιζαν μαζί και στα διαλείμματα. Το συγκεκριμένο σχολείο που φοιτούσαν οι μαθητές της ΔΥΕΠ (67 Δημοτικό σχολείο), ήταν σε μια περιοχή της Θεσσαλονίκης (Ξηροκρήνη) που δοκιμάζεται σε μεγάλο βαθμό από την οικονομική κρίση και έχει ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό μεταναστών. Το κτήριο είναι παλιό αλλά σε καλή κατάσταση, υπάρχει αίθουσα για σχολικές συγκεντρώσεις και παραστάσεις. Υπάρχει επίσης εργαστήριο Πληροφορικής. Δεν υπάρχει κλειστό γυμναστήριο και οι τουαλέτες είναι έξω από το κτήριο. Στο Γυμνάσιο της ΔΥΕΠ (2ο Γυμνάσιο Σταυρούπολης), οι μαθητές δε συναντήθηκαν σχεδόν καθόλου. Εξαίρεση ήταν 2 σχολικές γιορτές (17 Νοέμβρη και 23 Δεκεμβρίου) και 2 ημέρες που ζωγράρισαν μαζί ένα τοίχο του σχολείου. Οι εγκαταστάσεις του Γυμνασίου είναι άριστες. Το κτήριο είναι καινούριο, υπάρχουν εργαστήρια Πληροφορικής και Χημείας. Υπάρχει κλειστό γυμναστήριο και μεγάλο αμφιθέατρο για εκδηλώσεις, το οποίο διαθέτει και πιάνο. Το ποσοστό των οικογενειών με οικονομικές δυσκολίες είναι λίγο μικρότερο από το Δημοτικό.

### **Περιγραφή περίπτωσης**

*Παρακαλώ περιγράψτε:*

- Το χρονικό πλαίσιο του προγράμματος (ημερομηνία έναρξης και λήξης)
- Πότε και εάν τέθηκε ζήτημα διάκρισης στην τάξη σας
- Πώς θα περιγράφατε την αλληλεπίδραση μεταξύ των ημεδαπών και μεταναστών μαθητών
- Πώς θα περιγράφατε την αλληλεπίδραση με τους γονείς, ημεδαπούς και μετανάστες
- Περιγράψτε αν προέκυψαν άλλα ζητήματα διάκρισης (φύλου, θρησκείας, σεξουαλικού προσανατολισμού)
- Εάν δεν υπάρχουν μετανάστες μαθητές στην τάξη σας, παρακαλώ περιγράψτε αν προέκυψαν ή συζητήθηκαν ζητήματα που αφορούν την προσφυγική κρίση στην Ευρώπη
- Οι κύριοι δρώντες που ενεπλάκησαν
- Ο αντίκτυπος της κατάστασης στην τάξη (διδακτικοί στόχοι και κίνητρο κ.λπ.)
- Ο αντίκτυπος της κατάστασης στους διδάσκοντες (δυσκολίες κατά τη διάρκεια των μαθημάτων κ.λπ.)

Παρακαλώ, φροντίστε η έκταση αυτής της παραγράφου να είναι 300-500 λέξεις

Το πρόγραμμα ξεκίνησε στις 10 Οκτωβρίου 2016 και θα διαρκέσει μέχρι τις 15 Ιουνίου για τα Δημοτικά και μέχρι τις 23 Ιουνίου για τα Γυμνάσια. Αν και οι οικογένειες των μαθητών μας ήταν σε μεγάλη πλειοψηφία από τη Συρία, υπήρχαν περιπτώσεις που ήταν από το Ιράκ. Ακόμη και ανάμεσα στις οικογένειες από Συρία υπήρχαν διαφορές: άλλες οικογένειες ήταν κουρδικές και άλλες από Παλαιστίνη. Οι περισσότεροι πάντως ήταν μουσουλμάνοι από τη Συρία. Επειδή δεν ήταν στην ίδια τάξη με παιδιά του πρωινού κύκλου, δεν παρατηρήθηκαν φαινόμενα διακρίσεων. Υπήρχαν βέβαια κάποιοι γονείς παιδιών του πρωινού κύκλου που ανησυχούσαν για διάφορους απροσδιόριστους λόγους. Υπήρξε στην αρχή μια διάχυτη δυσαρέσκεια, που εντοπίζονταν σε θέματα υγείας και καθαριότητας. Ήταν όμως ένα μικρό ποσοστό γονέων και γρήγορα το κλίμα ανατράπηκε από τη θερμή υποδοχή των υπόλοιπων. Οι πρόσφυγες γονείς του κέντρου φιλοξενίας από την άλλη πλευρά, είχαν κάποια ανησυχία για το πως θα γίνουν δεκτά τα παιδιά τους στο σχολείο. “Θέλουν οι Έλληνες να πάνε τα παιδιά μας στο σχολείο;” ήταν μια ερώτηση που δέχτηκα κάποιες φορές. “Οι δάσκαλοι δεν αγαπούν τα παιδιά μας επειδή είναι ξένα”, μου είπε κάποιος άλλος. Αυτό που προσπάθησα να εξηγήσω είναι ότι οι περισσότεροι Έλληνες θέλουν να ενταχθούν τα προσφυγόπουλα σε ένα σύστημα εκπαίδευσης. Υπάρχουν βέβαια και κάποιοι που φέρνουν αντιρρήσεις και εμπόδια. Η εκπαίδευση όμως είναι δικαίωμα κάθε παιδιού και δεν πρέπει να υπάρχει τίποτα, που θα το σταματάει από το να πάει σχολείο. Η Πολιτεία και οι γονείς έχουν υποχρέωση να βοηθούν τα παιδιά να ενταχθούν στο σχολείο και να αντικρούσουν όλα τα εμπόδια. Οι γονείς οφείλουν να ξεπεράσουν τους φόβους προκειμένου να βοηθήσουν τα παιδιά να ξεπεράσουν τους δικούς τους. Οι περισσότεροι γονείς το καταλάβαιναν αυτό και υποστήριζαν το σχολείο. Υπήρχαν μάλιστα γονείς, που επέμεναν στην καθημερινή φοίτηση των παιδιών τους. Υπήρχαν όμως και 2 οικογένειες που αρνήθηκαν να στείλουν τα παιδιά στο σχολείο. Και στις δυο περιπτώσεις υπήρχε ένας πολύ αυταρχικός πατέρας που έλεγε ότι δε θέλει τα παιδιά του να βγαίνουν έξω από το Κέντρο φιλοξενίας γιατί φοβάται.

Οι δάσκαλοι από την πλευρά τους, ως αναπληρωτές μειωμένου ωραρίου, δεν είχαν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την τάξη. Η πρόσληψή τους έγινε από τους γενικούς πίνακες, έτσι που μπορεί να προσλήφθηκαν ακόμη και άτομα με αρνητική προδιάθεση στους πρόσφυγες. “Σιγά μη στεναχωρηθώ αν θα μάθουν οι πρόσφυγες Ελληνικά”, είπε μια αναπληρώτρια. Εγώ βέβαια της απάντησα, ότι ήταν σε λάθος σχολείο. Υπήρξαν βέβαια και αναπληρωτές που ξεπέρασαν τον εαυτό τους και δούλεψαν με πάθος για την ένταξη των παιδιών αυτών. Φωτεινό παράδειγμα ο γυμναστής Γιώργος Καλτέκης που όλη τη χρονιά έκανε δράσεις με στόχο την ένταξη, με αποκορύφωμα το παιΖΟΥΜΕ ΜΑΖΙ στο Καυταντζόγλειο στάδιο.

Οι διευθυντές των σχολείων ήταν ιδιαίτερα υποστηρικτικοί. Κατά το πρώτο τρίμηνο μάλιστα που δεν υπήρχαν Υπεύθυνοι ΔΥΕΠ έκαναν πολλές ώρες παραπάνω δουλειά προκειμένου να στηρίξουν αυτόν το νέο θεσμό.

Δεν υπήρξαν ζητήματα φυλετικών διακρίσεων μέσα στις τάξεις, επειδή οι μαθητές ήταν όλοι πρόσφυγες. Άλλου είδους διακρίσεις μεταξύ των προσφύγων μαθητών δεν παρατηρήθηκαν. Υπάρχει ωστόσο ένα ζήτημα αντικειμενικής διάκρισης ανάμεσα στους πρόσφυγες μαθητές, που φοιτούν σε ειδικό σχολείο μέσα σε αίθουσες του ίδιου κτιρίου, αλλά σε ασύμπτωτο (απογευματινό) ωράριο, ώστε να μην συναντιούνται στο σχολείο οι πρόσφυγες με τους υπόλοιπους πρωινούς μαθητές. Οι πρόσφυγες μαθητές έχουν αναπληρωτές δασκάλους μειωμένου ωραρίου, που δεν εντάσσονται οργανικά στη λειτουργία του σχολείου, επομένως δρουν απομονωμένα από τους τακτικούς συναδέλφους τους του πρωινού σχολείου. Αυτή η απομόνωση συνιστά διάκριση και δημιουργεί αντικειμενικό πρόβλημα παιδαγωγικό - διδακτικό σε βάρος όλων των προσφύγων μαθητών.

Η συναναστροφή με ελληνόφωνα παιδιά του ίδιου σχολείου - εκτός από την πρακτική εξάσκηση της γλώσσας - συνιστά και πρόσθετο μαθησιακό κίνητρο, που μπορεί ν' αξιοποιηθεί διδακτικά. Η έλλειψη αυτής της συναναστροφής λόγω της απομόνωσης των προσφύγων δημιουργεί αντικίνητρο για την καλλιέργεια της γλώσσας.

Παράλληλα οι αναπληρωτές εκπαιδευτικοί μειωμένου ωραρίου βρέθηκαν παντελώς απροετοίμαστοι μπροστά σε μια πρωτόγνωρη κατάσταση, την οποία δεν ήταν σε θέση να διαχειριστούν αποτελεσματικά. Έπρεπε να διδάξουν αλλόγλωσσους, αλλόθρησκους, άλλων πολιτισμικών χαρακτηριστικών μαθητές, με ιδιαίτερα έντονο το αποτύπωμα της προσφυγικής ιδιότητας, έργο για το οποίο οι αναπληρωτές εκπαιδευτικοί δεν είχαν την παραμικρή προδιάθεση ή υποστήριξη από την πλευρά της Πολιτείας.

Το τελικό αποτέλεσμα ήταν η βαρύτατα ελλειμματική εκπαίδευσή τους σε σύγκριση με την τακτική σχολική εκπαίδευση των υπολοίπων μαθητών.

### **Δραστηριότητες που αναπτύχθηκαν**

*Παρακαλώ περιγράψτε:*

- *Ποιες δράσεις αναπτύχθηκαν για να διευκολύνουν τη διαδικασία ένταξης ή να σταματήσουν τη διάκριση*
- *Περιγράψτε αν συμμετείχαν στις δραστηριότητες κάποιοι εμπειρογνώμονες για την εκπαίδευση ή ΜΚΟ*
- *Περιγράψτε αν χρησιμοποιήθηκαν στην τάξη εργαλεία μη τυπικής εκπαίδευσης*
- *Οι δράσεις και οι απόψεις των διδασκόντων που συμμετείχαν (εκπαίδευση, εξωτερικοί συνεργάτες, εργαλεία διαπολιτισμικών δεξιοτήτων, κλπ.)*
- *Οι δράσεις των μαθητών που συμμετείχαν.*
- *Οι δράσεις και η αντίδραση των γονιών.*

*Παρακαλώ, φροντίστε η έκταση αυτής της παραγράφου να είναι 300-500 λέξεις*

Οι δράσεις ήταν κυρίως αθλητικές και καλλιτεχνικές. Όταν υπάρχει το εμπόδιο της γλώσσας ο δρόμος της επικοινωνίας είναι ευκολότερος μέσα από τέτοιου είδους δραστηριότητες. Υπήρξαν σχεδόν καθημερινές δράσεις με παιδιά από το ολόημερο σχολείο στο μάθημα της Φυσικής Αγωγής.

Η ΜΚΟ Αντιγόνη έκανε για πρόγραμμα επίλυσης συγκρούσεων στο Δημοτικό τους μήνες Νοέμβριο και Δεκέμβριο και στο Γυμνάσιο από το Φεβρουάριο μέχρι το Μάιο. Επειδή η ΜΚΟ

διαθέτει διερμηνέα, ήταν πολύ χρήσιμο για να μπορέσουμε επιτέλους ν' ακούσουμε τους μαθητές μας. Ν' ακούσουμε τα όνειρά τους, τους φόβους τους, τις δυσκολίες, τις προτιμήσεις τους. Δυστυχώς στο Δημοτικό το πρόγραμμα σταμάτησε επειδή η ΜΚΟ δεν είχε έγκριση από το Υπουργείο και η Υπεύθυνη αρνήθηκε να πάρει την ευθύνη, μετά και από παρέμβαση του Συμβούλου που στήριξε αυτήν την απόφασή της. Όσο διήρκησε το πρόγραμμα στο Δημοτικό και στο γυμνάσιο είχε πολύ καλή αποδοχή από τους μαθητές. Οι διδάσκοντες δυστυχώς όχι μόνο δεν βοηθήθηκαν αλλά αρνήθηκαν γενικώς να πάρουν μέρος και ν' ακούσουν τους μαθητές τους. Αυτό ήταν μια μεγάλη απογοήτευση για μένα.

Άλλες δράσεις ήταν θεατρική παράσταση με το πρωινό σχολείο στις 23 Δεκεμβρίου και προβολή ταινιών στο μουσείο κινηματογράφου στις 7 Απριλίου. Επίσης επισκέψεις στον κωπηλατικό όμιλο στο αρχαιολογικό μουσείο, στο Κρατικό Ωδείο Θεσσαλονίκης που σχεδίασε δράση αποκλειστικά για τα παιδιά μας. Η ένταξη των μαθητών μας στο πρόγραμμα κολύμβησης του Υπουργείου Παιδείας. Επίσης επιχειρήθηκε η ένταξη τους ως αθλητές στον κωπηλατικό όμιλο. Ένας μαθητής μας έκανε μαθήματα πιάνου που προσφέρθηκαν εθελοντικά ΑΠΟ καθηγήτρια του Κρατικού Ωδείου. Επίσης μαθήματα μουσικής έγιναν στο σχολείο αλλά και στο Κέντρο Φιλοξενίας από εθελοντές μουσικούς.

Μια πολύ επιτυχημένη δράση ήταν η επίσκεψη από το ΕΠΑΛ Ρεθύμνου στο Γυμνάσιο. Οι μαθητές μας έδειξαν παρουσιάσεις από τον τόπο τους, τραγούδησαν τραγούδια και έφαγαν μαζί. Ήταν πραγματικά πολύ καλό το κλίμα και όλοι μαζί νιώσαμε πολύ κοντά.

Σε μια άλλη περίπτωση οι μαθητές του Γυμνασίου ζωγράφισαν έναν τοίχο του σχολείου μαζί με παιδιά από το πρωινό κύκλο, με την καθοδήγηση του καθηγητή καλλιτεχνικών.

Υπήρχε η ιδέα να γυριστεί ταινία με παιδιά από το πρωινό σχολείο και τη ΔΥΕΠ αλλά δεν υποστηρίχθηκε επαρκώς από τους διδάσκοντες και δεν προχώρησε.

Η πιο πετυχημένη δράση βέβαια ήταν αυτή στο Καυτανζόγλειο όπου περίπου 500 παιδιά (150 από τακτικά πρωινά σχολεία, οι υπόλοιποι πρόσφυγες των ΔΥΕΠ) πήραν μέρος σε διάφορα αθλήματα για μια μέρα. Την επόμενη μέρα ακριβώς οι μαθητές μας πήραν μέρος στη Μαθητιάδα Κεντρικής Μακεδονίας, ένα άλλο αθλητικό γεγονός στο στάδιο της Μίκρας.

Τέλος οι πρόσφυγες μαθητές του Δημοτικού συμμετείχαν στη Γιορτή Πολυγλωσσίας του Δήμου Θεσσαλονίκης, όπου τραγούδησαν δύο τραγούδια (ένα ελληνικό παιδικό κι' ένα συριακό) και χόρεψαν δύο παραδοσιακούς χορούς (έναν ελληνικό κι' έναν συριακό).

### **Η εκτίμηση και το δίδαγμα του μαθήματος**

*Παρακαλώ περιγράψτε:*

- Τα αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν
- Τον αντίκτυπο στους διάφορους δρώντες (μετανάστες μαθητές, άλλους μαθητές, εκπαιδευτικούς, γονείς, κ.λπ.)
- Την άποψή σας για τη μελέτη περίπτωσης
- Τη λειτουργικότητα της στρατηγικής που εφαρμόστηκε

*Παρακαλώ, φροντίστε η έκταση αυτής της παραγράφου να είναι 300-500 λέξεις*

Δεν μπορώ να πω ότι με τις δράσεις που έγιναν οι μαθητές έκαναν ουσιαστικά βήματα στην ένταξη τους στην κοινωνία. Όλες αυτές οι δράσεις βοήθησαν πολύ ώστε να μειωθεί το αίσθημα του αποκλεισμού και της ιδρυματοποίησης, που είναι ένας σοβαρός κίνδυνος για τα παιδιά που περνούν μεγάλο χρονικό διάστημα σε Κέντρα Φιλοξενίας απομακρυσμένα από τον αστικό ιστό.

Δεν βοήθησαν ωστόσο, ώστε οι μαθητές μας να έρθουν κοντά με παιδιά της ηλικίας τους και ν' αναπτύξουν φιλικές σχέσεις. Ακόμη, μετά από μια σχολική χρονιά, δείχνουν συστολή όταν συναντιούνται με παιδιά εκτός Κέντρου φιλοξενίας, ακόμη και με παιδιά που μιλούν την ίδια γλώσσα. Φαίνεται πως οι κοινές δράσεις αδυνατούν να καλύψουν το κενό της καθημερινής επαφής και των κοινών εμπειριών, που βιώνουν τα παιδιά στο πλαίσιο της τάξης.

Δε νομίζω επίσης ότι επέδρασαν καθοριστικά στους γονείς. Η συνεχής ενασχόληση με τα παιδιά τους έδωσε βέβαια μια εικόνα πραγματικού ενδιαφέροντος, κάτι που βοήθησε στην ανάπτυξη κλίματος εμπιστοσύνης. Νομίζω όμως ότι δεν άλλαξε η αρχική ιδέα, ότι το σχολείο που πηγαίνουν τα παιδιά τους δεν είναι καλό κι ότι δε μαθαίνουν τίποτα.

Οι διδάσκοντες από την πλευρά τους επίσης δεν έδειξαν να αλλάζουν από την αρχή της χρονιάς. Εκτός από ένα μεμονωμένο παράδειγμα εκπαιδευτικού που έδειξε μεγάλη διάθεση για αλλαγή στους τρόπους διδασκαλίας και βελτιώθηκε στη διαχείριση της τάξης, οι υπόλοιποι ήταν σε μεγάλο ποσοστό αποστασιοποιημένοι και παρέμειναν έτσι μέχρι το τέλος της χρονιάς.

Ήταν μια δύσκολη χρονιά για όλους όσους εργάστηκαν στην Εκπαίδευση Προσφύγων. Οι αρχικές αντιδράσεις της τοπικής κοινωνίας έχουν πια σταματήσει. Τα παιδιά έζησαν σ' ένα σχολικό περιβάλλον, έστω κι αν ήταν ένα παράδοξο σχολείο. Έμαθαν κάποιους κανόνες σχολικής ζωής, έκαναν εκλογές και ψήφισαν πρόεδρο για την τάξη τους, έμαθαν λίγα ελληνικά και λίγα αγγλικά. Δεν ήταν ό,τι καλύτερο θα μπορούσε να κάνει η Πολιτεία. Με μια πρώτη ματιά μπορεί να έλεγε κάποιος ότι η κατάσταση των προσφύγων μαθητών θα ήταν περίπου ή ίδια, ακόμη κι αν δεν είχαν λειτουργήσει καθόλου τα σχολεία τους. Το σχολείο όμως λειτουργεί, ακόμη και στις πιο αντίξοες συνθήκες και φέρνει κάποια αποτελέσματα, έστω και λιγοστά. Εύχομαι οι μαθητές μας να σκέφτονται με αγάπη αυτό το φτωχό, λειψό σχολείο της Ελλάδας.